

Bezetting

Hobo

Diego Nadra
Gilberto Caserio

Viool I

Antoinette Lohmann
Arjen de Graaf
John Wilson Meyer
Lidewij van der Voort

Viool II

Tjamke Roelofs
Elisabeth Ingen Housz
Anu Gehlert

Altviool

Laxmi Bickley
Jan Willem Vis

Cello

Job ter Haar
Elske Tinbergen

Contrabas

Jan Hollestelle

Klavencimbel

Walewein Witten

2 december 2004
Geertekerk, Utrecht

3 december 2004
Waalse kerk, Amsterdam

Utrechts Barok Consort

Jos van Veldhoven, *dirigent*

Solisten

Polifemo – Marc Pantus, *bas*
Acis – Sara Jaeggi, *sopraan*
Galatea – Anabela Marcos, *sopraan*
Silla – Nicola Wemyss, *sopraan*
Glauco – Benjamin Bakker, *countertenor*
Circe/Venus – Bauwien van der Meer, *alt*

Programma

Giovanni Battista Bononcini (1670-1747)
Polifemo, RV693 (1703)
Opera seconda op tekst van Attilio Ariosti

Met ingevoegde fragmenten uit
Georg Friedrich Händel (1685-1759)
Acis and Galatea, HWV 72 (1707)

Er is geen pauze

Na het concert is er koffie en thee.

Galatea, Acis en Polyphemus

Gelieve voor aanvang van het concert uw
mobiele telefoon uit te zetten

Programmatoelichting

Giovanni Battista Bononcini (1670-1747) was een echt wonderkind en kreeg zijn eerste lessen van zijn vader, Giovanni Maria Bononcini (1642-1678). Helaas kwam zijn vader al te overlijden toen Giovanni Battista nog maar acht jaar oud was. Hierna ging hij naar Bologna, waar hij onder andere als cellist werd opgeleid. In Bologna verschenen ook de eerste compositorische vruchten van zijn hand: al op zijn vijftiende werden twee bundels met trio's (1685) uitgebracht, en tussen 1685 en 1687 volgden nog eens drie bundels met sinfonia's.

Naar aanleiding van deze productiviteit werd hij lid van de prestigieuze Accademia Filarmonica, en in 1688 werd hij zelfs, nog maar achttien jaar oud, kapelmeester in Bologna - en een jaar later 'maestro di cappella' aan de San Giovanni in Monte. In deze vroege jaren, tot ongeveer zijn twintigste, schreef Bononcini vooral instrumentale en geestelijke muziek, zeker 300 cantates zijn hiervan overgeleverd. Vanaf 1692 begon hij zijn energie in de theatermuziek te steken.

Tussen 1692 en 1712 had Bononcini opvallend veel succes als componist in Rome en Wenen. Hij was geliefd bij zijn broodheren en werd uitzonderlijk goed betaald. Tegen het jaar 1706 had hij een internationaal aanzien vergaard en was hij beroemd in onder meer Frankrijk en Engeland. In 1720 vertrok hij daarom ook goedgeluimd naar Londen. Daar bleef hij succesvol: in de eerste twee seizoenen vonden 82 uitvoeringen van vijf stukken plaats, en hij kreeg wederom financiële steun van een heer van stand, Hertog van Marlborough. Voor hem schreef Bononcini in 1722 een Requiem.

En het lijkt er haast op dat dit voorspellend was, want na 1724 was het gedaan met de successen. Zijn roem nam plotseling zienderogen af, na 1727 schreef hij niets meer voor het theater, en hij raakte in een ruzie verwickeld met Antonio Lotti. En nog wel over zoiets moderns als plagiaat: Bononcini zou een madrigaal van Lotti als de zijne hebben uitgegeven.

Over de laatste twintig jaar van Bononcini's leven is door deze achteruitgang weinig bekend. Hij reisde nog wel veel, van Parijs, Lissabon en Wenen tot Venetië. Daarna verdwijnen de sporen van Bononcini zelfs bijna geheel. Zijn overlijdensjaar, 1747, was zelfs tot voor kort onbekend.

De opera *Polifemo* ontstond tijdens een verblijf in Berlijn in 1702 - en reeds de musicoloog Curt Sachs loofde het werk als een grootse compositie. *Polifemo* heeft als vermelding 'opera seconda' - dat verwijst naar een vrijwel tegelijkertijd ontstaan zusterwerk, de opera *Cefalo*, die als 'opera prima' wordt aangeduid. Ze werden ook in de zelfde periode voor het eerst uitgevoerd, namelijk tussen mei en juli 1702.

De uitvoerenden van de première zijn bekend, en dat geeft een aardig beeld van deze uitvoeringen. Zowel de librettist, Attilio Ariosti, als Bononcini zelf deden mee aan de uitvoering. Bononcini speelde vermoedelijk violoncello (hij was befaamd om zijn virtuoze spel), Ariosti nam een solopartij voor zijn rekening. Verder speelde de broer van Giovanni, Antonio Bononcini, mee.

Na de uitvoering in 1702 is de opera voor zover bekend niet meer uitgevoerd, ondanks het feit dat Bononcini de partituur vrijwel zeker mee naar Londen heeft genomen. Pas in de twintigste eeuw zijn er weer enkele uitvoeringen geweest. In 1937 en 1950 was het werk te horen in Berlijn; in 1961 vond in de Verenigde Staten een geënceneerde uitvoering plaats.

Polifemo is een zogenaamde 'pastorale', waarvan het libretto een bewerking van een deel van Ovidius' *Metamorfosen* is. Het verhaal vindt echter zijn oorsprong bij de in Sicilië woonachtige Griekse dichter Theocritus. Rond het jaar 275 v.C. schreef hij twee gedichten over de liefde van de cycloop (eenogige) Polyphemus voor Galatea, een zeenymph. Galatea wijst Polyphemus af ten gunste van de schapenhoeder Acis. In een daad van jaloezie vermoordt Polyphemus deze Acis met een grote steen. Galatea heeft volgens het verhaal daarna Acis' bloed tot een rivier gemaakt - die nog steeds in Sicilië stroomt.

Thomas Op de Coul

POLIFEMO

Scena: 1a. Polifemo, Silla e Glauco

Recitativo

G. Invan tenti fugir, Silla crudele!
S. Lasciami, Glauco, o Dio, lasciami in pace!
G. Perché abhorrimi, ingrata, all' or' che per te sola vivo in tormento!
S. Colpa non ho se in petto ardor non sento.
G. Deh piegati una volta a questo pianto mio!
S. Il pianto asciuga ed i sospir consola, amo non men di te e l'amor mio.
G. Ahime che sento e qual Pastor ardisce al mio tenero amar farsi rivale?
S. Amo -
G. O Dio, e chi?
S. - la cara libertà.
G. Respira anima mia e ti consola che s'altro amor non regna in quel bel core, avrà forse pietà del tuo dolore.

Aria - Glauco

Nacque da' lumi tuoi
Quel raggio di splendor
Che il cor m'accende.
E come negar puoi
Conforto ad un dolor
Che da te pende!

Recitativo

S. Non mi parlar d'amore! O, ch'io dal sen mi svelerrò quest' alma. Odio così l'amor che se il mio volto capace fosse d'inspirar ardore, odierei anche me stessa, intendi? Ah, purtroppo intesi la sentenza amara ed il mio cor a suo gran costo impara.

Aria - Silla

Se amor si fà penar,
Perchè non discacciar
Dal cor la face?
Non gode mai piacer,
Chi non giunge a goder
La cara pace.

Scena: 2a. Glauco (solo)

Recitativo

Che barbaro destin, che cruda sorte! Amano pur le fere, l'aure, i venti, e tu sola, o crudel, amor non senti. Vedo, oppur m'inganno, colà in quel monte il gran ciclope orrendo adormentò, e questo, se non erro, è lo speco di

POLYPHEMUS

Scène 1a. Polyphemus, Scylla en Glaucus

Recitatief

G.: Vergeefs poog je te vluchten, wrede Scylla!
S.: Laat me, Glaucus, mijn god, laat me met rust!
G.: Waarom heb je zo'n hekel aan me, ondankbare, als ik slechts door jou pijn lijd!
S.: Ik heb er geen schuld aan als ik niets in mijn hart voel branden.
G.: Ach, geef toch een keer toe aan mijn weeklacht!
S.: Droog je tranen en troost je zuchten, ik houd niet minder van jou dan van mijn liefste.
G.: Wee mij, wat hoor ik, welke herder heeft het lef met mijn tedere liefde te concurreren?
S.: Ik houd van ...
G.: Oh god, van wie dan?
S.: ... De lieve vrijheid.
G.: Adem mijn ziel en troost je, want als er geen andere liefde in dat hart heerst, zal het wellicht erbarmen krijgen met je leed.

Aria - Glaucus

Uit je ogen ontsprong
die wonderschone straal
die mijn hart deed ontvlammen.
Hoe kun je toch troost
ontzeggen aan een leed
dat van jou afhangt!

Recitatief

S.: Spreek me niet van de liefde! Oh, want anders ruk ik deze ziel uit mijn borst. Ik haat de liefde zozeer, dat mocht mijn gelaat in staat zijn om hartstocht te inspireren, ik zelfs mezelf zou gaan haten, begrijp je? Ach, helaas heb ik het bittere vonnis gehoord en leert mijn hart tegen een hoge prijs.

Aria - Scylla

Als liefde zo doet lijden,
waarom dan niet die fakkel
uit het hart verbannen?
Hij die er niet in slaagt
van zoete rust te genieten,
kent geen plezier.

Scène 2a. Glaucus (alleen)

Recitatief

Wat een barbaars, wat een wreed lot! Zelfs de dieren, de briesjes, de winden hebben lief, en jij alleen, oh harteloze, voelt geen liefde. Daar zie ik, als ik me niet vergis, die berg waar de grote vreselijke cycloop is ingeslapen, en dit hier, als ik niet abuis ben, is de spelonk

Circe; il suo ajuto si senti e il suo consiglio per ammolir quel cor così spietato che s'ella non protegge i casi miei, rimedio più non v'è, son disperato. Circe, amica, dove sei? Custode di quest'antro, e non rispondi?

Scena: 3a. Circe e Glauco

Recitativo

C. Chi dallo speco il nome mio invoca?
G. Son Glauco, il Pescator, tuo fido servo.
C. Glauco, o me felice, qual stella ti conduce in questa parte?
G. Forza d'amor mi sprona.
C. Al fine arrise a'vuoti miei il Cielo.
G. Per ottener da tua pietà conforto, volsi veloce il passo.
C. Non pianger nò mio sol, ti son fedele.
G. Non piango nò per te.
C. Che sento, o Dio!
G. Sol per Silla risento un dolor rio.
C. Dunque per Silla il cor t'avampa in seno?
G. È quella il mio tesoro, mia speme e vita.
C. Si pensi alla vendetta, alma tradita; al certo che la bella darà fiamma per fiamma, ardore per ardore.
G. Ecco la causa appunto che m'induce à impetrar conforto e aita m'abborre e mi disprezza.
C. E in che giovar ti puote l'opra mia?
G. Qual che rimedio imploro dal tuo saper profondo per ammolir quel cor fatto di sasso.
C. Abborri et sprezza chi t'abborre e fugge. Ama Circe, che t'ama, ecco il rimedio.
G. Non posso, o Dio, non posso!
C. Infido, se schernisci l'amor mio, saprò dell'ardor tuo burlarmi anch'io, attendi che a momenti a te ritorno.

G. Arde per me costei onde non curo le fiamme ed i sospiri suoi cocenti, mà il crudo amor tiranno mi fa provar gli stessi suoi tormenti.
C. Glauco, io prendo parte alla tua pena e per piegar a'tuoi voleri Silla prendi quest' Urna e vanne ov' ella suole nella riva del mar bagnarsi il piede, spargi fra quell' onde il qui richiuso humore; di poi attendi e ne vedrai l' effetto.
G. Grazie ti rendo, o Circe, e a porre in opra volo ogni tuo detto.

Aria - Glauco

Voi del ciel numi clementi,
consolate un cor languente,
Assistete i miei sospiri,
Compatite i miei martiri,
Date pace a un sen dolente.

van Circe; laat ons haar hulp en haar raad inroepen om zo'n meedogenloos hart te verzachten, want als zij mijn lot niet bijstaat, dan is er geen remedie meer, en ben ik wanhopig. Circe, vriendin, waar ben je? Ben je de bewaakster van deze grot en antwoord je me niet?

Scène 3a. Circe en Glaucus

Recitatief

C.: Wie roept mijn naam aan door de spleet?
G.: Het is Glaucus, de visser, je trouwe dienaar.
C.: Glaucus, oh wat een geluk, welk gesternte brengt je hierheen?

G.: De kracht der liefde spoort me aan.
C.: Eindelijk heeft de Hemel mijn beden verhoord.
G.: Om bij je medeleven troost te vinden, spoedde ik me hierheen.
C.: Ween niet, mijn zon, ik ben je trouw.
G.: Ik huil niet om jou.
C.: Wat hoor ik, mijn god!
G.: Slechts door Scylla voel ik een wrede pijn.
C.: Dus voor Scylla ontvlamt je hart in je borst?
G.: Zij is mijn schat, mijn hoop en mijn leven.
C.: (Denk aan je wraak, verraden ziel); de schone zal zeker je vlam en je hartstocht met vlam en hartstocht beantwoorden.
G.: Dat is nu juist de reden waarom ik om hulp en troost kom verzoeken: ze verafschuwt en versmaadt me.
C.: En waarmee kan ik je van dienst zijn?
G.: Ik smee je grote wijsheid om een middel waarmee dat hart van steen verzacht kan worden.
C.: Verafschuw en veracht wie jou verafschuwt en ontvlucht. Bemin Circe, die jou bemint, dat is de oplossing.
G.: Dat kan ik niet, oh God, dat kan ik niet.
C.: Trouweloze, als je de spot drijft met mijn liefde, dan kan ik ook een loopje nemen met je hartstocht. Wacht maar, want weldra keer ik bij je terug.
G.: Zij brandt voor mij en ik geef niet om haar vlammen noch om haar hete zuchten, maar de wrede liefdestiran doet mij dezelfde kwellingen voelen als die van haar.
C.: Glaucus, ik neem je smart ter harte, en om Scylla voor je wil te doen zwichten, pak je deze urn en ga je naar de zeekust waar ze gewoonlijk haar voeten baadt, en giet je over de golven het hier ingesloten vocht uit; daarna wacht je en zul je het resultaat zien.
G.: Ik ben je dankbaar, oh Circe, en ik spoed me om je woorden in werking te stellen.

Aria – Glaucus

Barmhartige hemelgoden,
troost een kwijnend hart,
sta mijn zuchten bij,
leef mee met mijn martelingen,
schenk rust aan een gepijnigde borst.

Scena: 4a. Circe (sola)

Recitativo

Non soffrirà mai Circe come del sole unica prole e germe, che una semplice Ninfa trionfi del suo ben, del suo tesoro. Perderò la rivale, farò che ei prenda un così odioso aspetto che Glauco l'odierà quanto l'adora. Io già disposi gl'alti miei disegni nell'urna che le dieri per irrigar quell' onde ove colei si bagna; assisti alla vendetta, o Dio tonante, acciò che Silla allor cangi sembiente.

Aria - Circe

Pensiero di vendetta,
Non ti scostar da me!
È troppo caro all' alma
Il riportar la palma
Da chi sprezzò mia fè.

Scena: 5a. Galatea, Aci, che entrano dalle due parti, con timore di svegliar Polifemo

Recitativo

A. Galatea, mio bene!
G. Aci, mio nume!
A. Deh, muovi il piè leggiere, ecciò non si risveglia Polifemo.
G. Che pena è questa, o Dio, di non poter parlar che con gran rischio, al caro ben che s'ama!
A. Che si può far a quel timore istesso, che il sen m'opprime e il Cor m'affanna. Ritirati, mio ben, siamo perduti!
G. Mia vita, il gran ciclope si rese al sonno in braccio, profitiam di questi pochi istanti per sollevar il nostro antico ardore e sii custode a nostri affetti amore.
A. Mio ben, non ti fidar del mostro irato, vanne lunghi e permetti ch'io qui resti bersaglio a quel spietato.

Duetto

È cara la pena,
Che il nume d'amore
Provare mi fa.
La dolce catena
Che lega il mio core
Tormento non da.

Scena: 6a. Polifemo (solo)

Recitativo

Intesi oppur sognai di Galatea la trista il fino suon della sua voce acuta. Fra questi boschi non la vedo certo. Se

Scène 4a: Circe (alleen)

Recitatief

Circe, als enige spruit en kiem van de zon, zal nooit toestaan dat een eenvoudige nimf zich van haar liefste, haar schat, meester maakt. Ik zal mijn rivale kwijtraken, ik zal ervoor zorgen dat ze zo'n vreselijk uiterlijk krijgt dat Glaucus haar zoveel zal haten als hij haar nu lief heeft. Ik heb mijn machtige voornemens reeds in de urn geplaatst die ik hem gaf om de golven te besprenkelen waarin ze zich baadt; sta mijn wraak bij, oh dondergod, opdat Scylla van gedaante verandert.

Aria – Circe

Wraakgedachte,
wijk niet van mijn zijde!
Het is de ziel te lief
om de zegen binnen te halen
met behulp van wie mijn trouw versmaadde.

Scène 5a. Galatea, Acis, die van twee kanten komen, bang om Polyphemus te wakken

Recitatief

A.: Galatea, mijn liefste!
G.: Acis, mijn idool!
A.: Toe, loop zachtjes, zodat Polyphemus niet wakker wordt.
G.: Wat is het een marteling, oh god, om slechts met groot gevaar je geliefde te kunnen spreken!
A.: Wat kun je tegen die angst doen, die m'n borst terneer drukt en mijn hart doet bonzen. Ga terug, mijn liefste, we zijn verloren!
G.: Mijn leven, de cycloop gaf zich over aan de slaap, laat ons profiteren van dit ogenblik om onze oude vlam weer op te stoken, en laat de liefde over onze emoties waken.
A.: Mijn liefste, vertrouw niet op dat vertoornde monster, maak je uit de voeten en sta toe dat ik als doelwit voor die bruut achterblijf.

Duet

Dierbaar is de pijn
die de godheid van de liefde
me doet voelen.
De zoete keten
die mijn hart bindt
geeft geen verdriet.

Scène 6a. Polyphemus (alleen)

Recitatief

Hoorde of droomde ik het ijle en hoge stemgeluid te horen van die verdorven Galatea? In deze bossen zie ik haar in ieder geval niet.

con Acì ti trovo, il cìcisbeo, giuro il ciel, giuro le stelle, che tanto stroccolar vuò il Zerbinotto, sinché vedrò sortir medolla ed ossa. Se duopo sia, sePELLIROLLO vive acciò con te più spuracchiar non possa.

Aria - Polifemo

Vanarella, pazzarella,
Se ti piglio nella rete,
Potrai ben gridar pietà.
Sei per me, se tu sei bella,
Che di stringerti ho gran sete
E più flamma il cor non ha.

Scena: 7a. Galatea (solo)

Recitativo

Respira, alma, respira. Già del monte discese Polifemo. Temo ch' ei in traccia d'Acì geloso del mio amor vada furioso. Custoditelo, o stelle, proteggiete, vi prego, il caro sposo!

Siciliana

Dove sei, dove t' ascondi,
Deh rispondi a quest' alma
Mia penosa
Deh rivieni, amato sposo,
Che doglioso questo sen
Non trova posa.

Scena: 8a. Polifemo e Galatea

Recitativo

P. Ah, Galatea, t'ho visto! Più non mi fuggirai, se pria non mi prometti di consolar ben presto l'ardente mio desio.
G. Polifemo! Acì! O Dio!
P. E che vuol dir questo girar intorno? Forse che il drudo attendi? Oh che la fuga tendi?
G. Io fuggir? Mi guardi il ciel! Osservo la vaghezza di quel Bosco.
P. Ah furbetta, furbetta, ti conosco!
G. Conosci almen che t'amo; finger così me duopo.
P. Del mio volto il splendore, l'aspetto mio gentile, l'aria, la grazia, il vezzo, il brio, ed altre tante doti che possiedo, mi fan sperar l'affetto che ti chiedo. D'Acì sol temo.
G. Temer di lui non dei, perchè non l'amo e se il vedessi qui, gli vorrei parlar così: non t'accostar, pastor, fuggir lontano, che il sol sembiante tuo mi dà la morte, e se vicino sei a queste selve, scostati pur acciò ch'io non ti veda!
P. Spasima costei per me. A queste smanie sue, forza è ch'io creda. Basta, Agneletta mia, basta, son vinto.

Als ik je met Acis vind, die charmeur, dan zweer ik de hemel, en de sterren, dat ik dat ventje zo'n pak rammel zal geven, dat merg en botten eruit springen. Mocht het nodig zijn, dan begraaf ik hem levend, zodat hij niet meer met jou kan rotzooien.

Aria – Polyphemus

Dwaasje, gekkie,
als ik je in mijn net vang
kun je nog zo hard om genade roepen.
Als je mooi bent, ben je voor mij,
want groot is de dorst om je te omhelzen,
en harder dan dit kan het hart niet branden.

Scène 7a. Galatea (alleen)

Recitatief

Adem, ziel, haal adem. Polyphemus is de berg reeds afgedaald. Ik vrees dat hij, jaloers op mijn liefde, woedend op zoek gaat naar Acis. Bewaar hem, oh sterren, bescherm, ik smeeek jullie, mijn lieveling!

Siciliana

Waar ben je, waar verberg je je,
Ach, geef antwoord aan deze
lijdende ziel van mij.
Kom toch terug, dierbare verloofde,
want deze treurende borst
vindt geen rust.

Scène 8a. Polyphemus en Galatea

Recitatief

P.: Ha Galatea, ik heb je gezien! Je zult me niet meer ontsnappen voordat je me beloofd hebt heel gauw mijn brandend verlangen te stillen.
G.: Polyphemus! Acis! Mijn God!
P.: Wat wil dit gedrentel zeggen? Wacht je soms op je aanbieder? Of wil je op de vlucht slaan?
G.: Ik vluchten? De hemel beware me! Ik beschouw de lieflijkheid van dit bos.
P.: Ha, slimme vogel, ik heb je wel door!
G.: Heb dan ook door dat ik van je houd; (ik moet wel veinzen).
P.: De schittering van mijn gelaat, mijn aardig voorkomen, mijn flair, mijn gratie, mijn charme, mijn brio, en de vele andere gaven die ik bezit, doen mij hopen op de toewijding die ik je vraag. Ik vrees slechts Acis.
G.: Je moet hem niet vrezen, want ik houd niet van hem en als ik hem hier zag, dan zou ik dit tegen hem willen zeggen: kom niet dichterbij, herder, vlucht ver weg, want alleen al je uiterlijk is dodelijk voor mij, en mocht je in de buurt van deze wouden zijn, maak je dan uit de voeten opdat ik je niet zie!
P.: Ze is helemaal gek op me. Zoveel opwinding moet ik wel geloven. Genoeg, mijn lammetje, genoeg, ik ben overtuigd.

Aria - Glauco

Quanto peno sallo amore,
Quanto sento il ciel lo sà.
Ma un tesoro è quel dolore
Che tormento ogn'or mi dà.

Recitativo

P. Or che mi sei fedele, assoluto potere sopra di me e del mio gregge avrai; vezzi prepara al tuo novello sposo che in sul cader del dì le nozze attende; me'n vado intanto ad ordinar la festa e aporre il mio bestiame in ordinanza, acciò tu vedi e ammiri, quanti sudditi avrai in tua possanza.

Aria - Polifemo

Dieci vacche, otto vitelli,
Cinque porci grassi e belli,
Duecento tre montoni,
Quattrocento gran Castroni
Avrai sempre in compagnia;

Tre cavalle e due muletti,
Cinquant' oche e sei capretti,
Un cagnuolo e un asinello,
Sette capre ed un agnello
Faran starci in allegria.

Vacche e capre e becchi e porci
Porci e muli ed oche e galli.
Galli e polli con montoni,
Quattrocento gran castroni
Avrai sempre in compagnia.

Scena 9a. Aci e Galatea

Recitativo

A. Polifemo dunque ottenne in sorte ciò ch'altri non poter cò suoi sospiri; altro non ho che dir, me n'vado. Addio!
G. Eh ferma! Non offender mia costanza col supormi fedel a questo mostro. Quel che dissì fu solo per salvarti dall'ira d'un rivale.
A. Togliesti a me quel mesto che vuò desiando ogn'ora se dolce m'è per te la morte amara.

[Aria uit G.F. Händels *Acis and Galatea*, van Aci :

Che non può la gelosia
Quando un core arde d'amore
E per gioco amar non sa ?

Aria – Glaucus

Hoeveel ik lijd, dat weet de liefde,
en hoeveel ik voel, dat weet de hemel.
Maar een schat veroorzaakt die pijn
die mij voortdurend doet lijden.

Recitatief

P.: Nu je me trouw bent, zul je absolute macht over mij en over mijn kudde verkrijgen; bereid liefkozingen voor je kersverse echtgenoot, die tegen de avond de bruiloft verwacht te vieren; ik ga intussen het feest regelen en mijn vee op orde brengen, zodat je ziet en bewondert hoeveel onderdanen je in je bezit zult krijgen.

Aria – Polyphemus

Tien koeien, acht kalveren,
vijf varkens dik en mooi,
tweehonderd en drie rammen,
vierhonderd grote gecasteerde lammeren,
je zult altijd gezelschap hebben.

Drie merries en twee muilezels,
vijftig ganzen en zes bokjes,
een hondje en een ezeltje,
zeven geiten en een lam,
die zullen ons blij maken.

Koeien en geiten en bokken en varkens,
varkens en muilieren en ganzen en hanen,
hanen en kippen met rammen,
vierhonderd grote gecasteerde lammeren,
je zult altijd gezelschap hebben.

Scène 9a. Acis en Galatea

Recitatief

A.: Polyphemus kreeg dus in zijn schoot geworpen wat een ander met zijn zuchten niet vermocht; ik heb niets meer toe te voegen, ik ga. Vaarwel!
G.: Hé wacht! Beledig mijn standvastigheid niet door te insinueren dat ik trouw ben aan dat monster. Wat ik gezegd heb was slechts om je te redden van de woede van een rivaal.
A.: Je bevrijdde me van dat sombere waarnaar ik telkens verlang wanneer om jou de bittere dood me zoekt is.

[Aria uit G.F. Händels *Acis and Galatea*, van Aci :

Waar is de jaloezie niet toe in staat,
als het hart brandt van liefde
maar niet het spel ervan begrijpt?

Lo può dir l'anima mia,
Che un momento di contento
Non sa quando aver potrà.]

Scena 10a. Aci, Galatea, Silla (che viene frettolosa)

Recitativo

S. Se brami salvezza, fuggi, Aci, di qui! Verrà fra pochi istanti il fier ciclope, e se con Galatea egli ti trova, più scampo non avrai, sarai perduto. Nella grotta lo viddi, e già disporti à schiera, averà i suoi armenti per farne dono alla sua cara sposa. Non v'è tempo al consiglio.
G. Se tu m'ami, mio ben, fuggi il periglio!

Aria - Aci

Partir vorrei,
Ma sento ch'amor sgrida
Se vuò lunghi da te.
Se l'alma mia tu sei
Se sei mia scorta fida,
Non dei partir da me.

Scena 11a. Silla (sola)

Recitativo

Felicità maggiore non può trovarsi a mio parer nel mondo che tranquillo goder la libertate. Tanti pianti sospiri che fan gl'amanti, tal'un per non potere a sua voglia veder l'amato oggetto, l'altro perché geloso teme dell' idol suo il dolce affetto, chi per la lontananza, chi per rigor, e chi per l'incostanza, son follie che muovano a pietade. Felicità maggiore non può trovarsi à mio parer al mondo che tranquillo goder la libertade.

Gigue

Io per me voglio goder
La mia cara libertà,
Ne d'un nume l'empietà.
Mai la legge seguirò
Sempre lunghi fuggirò
Il suo stral che punge e fere
Con si strana crudeltà.

Scena 12. Silla e Circe

Recitativo

C. Opportuna ritrovo a' miei disegni la Ninfa Silla del mio Glauco amante?
S. E chi è costei che a me s'accosta e tiene tutta pensosa nelle mani un vetro? Scusa, ti prego, se curiosa chiedo ciò che runchioso entro quel vetro ammiri.
C. Quest' è un composto raro, capace a eternizzar corpo

Mijn ziel kan het mij zeggen,
want zij weet niet wanneer zij van
een vreugdevol moment kan genieten.]

Scène 10a. Acis, Galatea, Scylla (die komt aangerend)

Recitatief

S.: Als je redding verlangt, Acis, vlucht dan van hier! Zo direct komt de woeste cycloop eraan, en als hij je met Galatea vindt, dan ontkom je niet meer, dan ben je er geweest. Ik zag hem in de grot, en hij zal inmiddels zijn kudde al gerangschikt hebben om aan zijn lieve bruid te schenken. Er is geen tijd meer voor beraad.
G.: Als je van me houdt, mijn liefste, vlucht dan voor het gevaar!

Aria - Acis

Ik wil wel gaan,
maar ik voel dat de liefde protesteert
als ik ver van je heen ga.
Als je mijn ziel bent,
als je mijn trouwe geleide bent
dan moet je niet van me wijken.

Scène 11a. Scylla (alleen)

Recitatief

Volgens mij is er geen groter geluk op de wereld dan rustig van je vrijheid genieten. Minnaars doen niets anders dan wenen en zuchten, de een omdat hij zijn geliefde niet kan zien wanneer hij dat wil, de ander omdat hij uit jaloezie vreest voor de gevoelens van zijn idool, die wegens de afstand, die door hardheid, die door onstandvastigheid, het zijn dwaasheden die meelij wekken. Volgens mij is er geen groter geluk op aarde dan rustig van je vrijheid genieten.

Gigue

Wat mij betreft wil ik genieten
van mijn dierbare vrijheid,
en niet van de streken van een godheid.
Ik zal nooit de wet volgen,
ik zal altijd ver vluchten
van zijn pijl die met zo'n eigenaardige
wreedheid steekt en verwondt.

Scène 12. Scylla en Circe

Recitatief

C.: Vind ik daar de nimf Scylla, de geliefde van mijn Glaucus, precies zoals ik haar hebben wil?
S.: Wie is dat die naderbij komt en in gedachten verzonken een glas in haar handen houdt? Pardon, mag ik zo nieuwsgierig zijn om te vragen wat de inhoud van dat glas is waarnaar je kijkt?
C: Dit is een zeldzame samenstelling, die een sterfelijk lichaam

mortale.

S. Gran prodigio saria, se fosse vero!

C. Circe non seppe mai segreti autorizar con le menzogne.

S. Se importuna non fosse la richiesta o temerario il

dimandarne prova, direi -

C. E che diresti?

S. Che sarebbe per me un don prezioso, se privarti volessi d'un tesoro si pregiato.

C. Altro non bramo che ingannar costei. Perché dubiosa sei se ciò sia vero, per mia memoria lo ricevi in dono, e all'or che in Occidente il sol farà ritorno, entra nel bagno e involta che sarai frà l'onde chiare sopra di te quell'acqua verserai e se ti dissi il ver poscia il vedrai.

Aria - Circe

M'è sì caro il vederti immortale,
Che ridirlo non può questo cor.
Qua giù l'esser contenta che vale.
Quando turba la gioia il timor.

Recitativo

S. A tante grazie il cor muto si rende e a poco a poco parmi sentir nuovo piacer, che il cor sorprende. Ad eseguir si vada senza induzia un'opra sì importante. Oh me felice, oh fortunato istante, Che cangiare mi fà stato e natura, E più non potrò dire ch'ogni piacer. quà giù passa, passa e non dura.

Aria - Silla

Che più bramar potrò
Quanto cangiato avrò
La salma frale.
Sarò frà numi anch'io,
Avrò ciò che desio,
Sarò immortale.

Scena 13. Polifemo (dietro la montagna)

Recitativo

Uha, che stanco son di più cercar costei. Io sò che il picicor d'amor l'afflige, e con Aci vorrebbe il mal guarirsi. All'aguato mi pongo per prenderli sul fatto cara ben dritto e sta in cervell' frachetta or che cimbello sei per la civetta.

Scena 14a. Glauco (in un Battello, che sparge sopra l'onde il liquore in Circe)

Gond.

Queste gocce che vado spargendo
Son scintille che accendon' l'ardor.

eeuwig kan maken.

S.: Als dat waar is zou het een groot wonder zijn!

C.: Circe heeft nog nooit mysteries met leugens weten te bekrachtigen.

S.: Als mijn verzoek niet ongepast is of als een bewijs ervan niet teveel gevraagd is, dan zou ik zeggen ...

C.: Wat zou je dan zeggen?

S.: Dat het voor mij een kostbare gift zou zijn, mocht je je van zo'n waardevolle schat willen ontdoen.

C.: (Ik wens niets liever dan haar te bedriegen). Omdat je twijfelt aan de echtheid ervan, krijg je het als aandenken aan mij, en zodra in het westen de zon terugkeert, ga je een bad nemen en zodra je omringd zult zijn door de heldere golven, giet je dat water over je heen en je zult zien of ik de waarheid heb gesproken.

Aria - Circe

Het is me zo lief je onsterfelijk te zien,
dat mijn hart het niet na kan zeggen.
Wat is de vreugde hier beneden waard
wanneer angst het geluk verstoort.

Recitatief

S.: Bij zoveel gaven verstomt het hart, en stukje bij beetje lijk ik een nieuw geluk te voelen dat het hart verrast. Laat ons zonder dralen zo'n gewichtige taak gaan uitvoeren. Oh ik gelukkige, oh fortuinlijk ogenblik, dat mij van staat en natuur doet veranderen. En ik zal niet meer kunnen zeggen dat elk genoeg hier beneden voorbij gaat en van korte duur is.

Aria - Scylla

Wat kan ik me meer wensen
zodra het kwetsbare lichaam
veranderd zal zijn.
Ik zal ook onder de goden zijn,
ik zal krijgen wat ik verlang,
ik zal onsterfelijk zijn.

Scène 13. Polyphemos (achter de berg)

Recitatief

Poeh, ik ben te moe om nog langer naar haar te zoeken. Ik weet dat de liefdeskriebels haar kwellen, en dat ze dit ongemak met Acis wil genezen. Ik leg me op de loer om ze op heterdaad te betrappen, want liefste, bij de pinken ben je niet meer, nu je een lokvogel bent voor het uiltje.

Scène 14a. Glaucus (in een boot, terwijl hij over de golven Circe's vloeistof uitgiet)

Gond.

Deze druppels die ik uitstrooi,
zijn vonken die de hartstocht zullen ontsteken.

E quest' onde che vado premendo
Mi conducon al Porto d'Amor.
Come l'amo che piombo nell'onde,
Tal è il vezzo d'un viso in un cor.
Preso è il pesce se il verme tragonde
Cade quello se mira il splendor.

Scena 15a. Glauco e Silla (che comparisce, in mare tutta intornita di cani)

Recitativo

S. Ahimè! Soccorso! Aita!
G. Qual spettacolo, o cieli! si presenta agl'occhi miei!
S. Abbi, Glauco, pietà di mie sventure!
G. Mi tradi l'empia maga perché amor gli negai ed io ministro fui a sue sciagure, precipitoso vengo a morire con te, mia cara vita!

Scena 16a. Aci, Glauco e Silla

Recitativo

A. Ferma, Glauco, che fai?
G. Non vedi là che si tormenta e lagna del rigore spietato di Circe maga ingannatrice rea.
A. O, spaventoso mostro, o vista orrenda!

Aria - Silla

Soccorrete e non tardate
Questa misera mia vita
Fatta scherzo d'empia sorte.
Deh, venite ed apprestate
Al mio dol conforto e aita!
Or ch'egl'è vicino a morte!

Recitativo

A. Si pregan à Ciprigna ardenti voti; ella potrà del tuo perverso fato cangiar le tempre col cangiarti stato.

Aria - Aci

Bella dea, che sorgi dall'onde,
Non negar a quest'alma pietà.
Vieni amica a mirar queste sponde
E concedi a quel cor libertà!

Scena 17a. Glauco, Aci, Silla, Venere e Galatea

Recitativo

Gal. Che veggio mai, o Dio, se il guardo non m'inganna!
Quell'è Silla! Inorridisco al suo penoso aspetto!
V. Del tuo penar ebber pietà i numi; da questa mano addenti al dispetto di Circe quella pace che brami e che

En deze golven die ik doorklief,
brengen mij naar de liefdespoort.
Gelijk de vishaak die ik in de golven werp,
is de bekoring van een gelaat in een hart.
De vis is gevangen zodra hij in de worm bijt,
zoals hij valt die er de schittering van bewondert.

Scène 15a. Glaucus en Scylla (die in zee verschijnt helemaal omringd met honden)

Recitatief

S.: Wee mij! Hulp! Help!
G.: Wat voor schouwspel, oh Hemel, openbaart zich aan mijn blik?
S.: Heb meelij, Glaucus, met wat mij overkomen is!
G.: De sluwe tovenares heeft me verraden omdat ik haar liefde versmaadde, en ik was de maker van haar ongeluk. Ik haast me om samen met jou te sterven, mijn dierbare leven!

Scène 16a. Acis, Glaucus en Scylla

Recitatief

A.: Halt, Glaucus, wat doe je?
G.: Zie je dan niet hoe ze lijdt en klaagt door de harteloze strengheid van Circe, die wrede leugenachtige tovenares.
A.: Oh, angstaanjagend monster, oh wat vreselijk om te zien!

Aria - Scylla

Schiet te hulp en talm niet.
Mijn ellendige leven
is ten prooi gevallen aan een vreselijk lot.
Ach, kom en schenk troost
en bijstand aan mijn lijden
nu dat het de dood nadert!

Recitatief

A.: Laat ons vurig tot Venus bidden; zij vermag het de aard van je perverse lot te wijzigen door je van gedaante te doen veranderen.

Aria - Acis

Mooie godin, die uit het zeeschuim opduikt,
ontzeg deze ziel niet je erbarmen.
Vriendin, kom een blik werpen op deze oevers,
en schenk dat hart de vrijheid!

Scène 17a. Glaucus, Acis, Scylla, Venus en Galatea

Recitatief

Gal.: Wat zie ik, mijn god, als mijn blik me niet bedriegt? Dat is Scylla! Ik huiver bij haar afschuwelijke voorkomen.
V.: De goden kregen erbarmen met je lijden; verwacht van deze hand, tot verdriet van Circe, de vrede die je verlangde en vroeg;

chiedessi; quà giù nel mar, ov' egli è più profondo, ti piomba con violenza; sorgi pur che sana sei e sei col tuo sembante. Ma in ricompensa voglio che Glauco accetti per tuo fido amante.

S. Già che per me l'ira di Circe hai spenta,
Di Glauco sarò e son contenta.

Aria - Venere

Stringelo pur al seno
S'egli penò per te.
Consola il mesto core
E con più vivo ardore
Rispondi alla sua fè.

Recitativo

S. A ricontrar me n'vado il caro sposo, or che libera son da tante pene.
Gl. Vieni, mio caro lume a sciogliere questo cor dalle catene.

Aria - Galatea

Cor contento fra catene,
Libertà bramar non sà.
Tanto val per il suo bene
Il soffrir tormento amaro
Quanto a un altro sia più caro
Viver lunghi da beltà.

Recitativo

A. Lascia mia cara vita, che ad esempio di Glauco il cor consoli.

Pol. Traditore, spergiuro, empio, arrogante!

Gal. Ahi misera, son morta; a seppellirmi corro in seno all'onde.

A. O Polifemo, pietà!

Gal. Pietà!

P. Or lo vedrai, fuggi se puoi di questa pietra il colpo!

A. Oimè! Ch'infranto io son da tal percossa!

P. Così appunto succede a chi incauto da se s'apre la fossa.

[Aria uit G.F. Händels *Acis and Galatea*, van Polyphemus:

Precipitoso
Nel mar che freme
Più corre il fiume
Che stretto fu.

Ho per costume
Privo di speme
Anch'io sdegnoso
Redermi più.]

stort je uit alle macht hier in zee, waar hij het diepst is; kom gerust weer boven want je bent genezen en met je eigen uiterlijk. Maar daar staat tegenover dat je Glaucus moet aanvaarden als je trouwe minnaar.

S.: Aangezien je voor mij de woede van Circe gedooft hebt, zal ik met alle plezier van Glaucus zijn.

Aria - Venus

Druk hem maar aan de borst
want hij leed om jou.
Troost dat sombere hart
en beantwoord zijn trouw
met nog meer hartstocht.

Recitatief

S.: Ik ga mijn geliefde verloofde tegemoet, nu ik van zoveel leed ben bevrijd.

Gl.: Kom, mijn liefste, dit hart van zijn ketenen bevrijden.

Aria - Galatea

Een hart dat geketend tevreden is,
weet niet naar vrijheid te verlangen.
Het is voor zijn welzijn net zo goed
om bitter verdriet te lijden,
als het een ander behaagt
ver van zijn schoonheid te leven.

Recitatief

A.: Laat me, mijn leven, naar het voorbeeld van Glaucus, je hart troosten.

Pol.: Verrader, doortrapt, sluw en arrogant!

Gal.: Wee mij, ik ben er geweest; ik ren de golven in om me te begraven.

A.: Oh Polyphemus, heb erbarmen!

Gal.: Genade!

P.: Nu zul je wat meemaken, vlucht maar als je kan van de slag van deze steen!

A.: Wee mij! Want daardoor geraakt zal ik verpletterd worden!

P.: Dat gebeurt er nu met wie zo onvoorzichtig is om zijn eigen graf te graven.

[Aria uit G.F. Händels *Acis and Galatea*, van Polyphemus:

De stroom
die ingedamd is
stroomt des te heftiger
de zee in.

Net zo is het mij gewoon
als mij de hoop ontnomen wordt
om nog veel
woedender te worden.]

Galatea (a nuoto nel mare)

Gal. Agitata frà l'onde amor respiro, mà di approdar non m'è permesso, ahi lassa, per mia salvezza la vicina riva. L'ultime forze appresto a questo braccio affaticato e stanco, pur mi salvai.

A. Oh dio!

Gal. E qual voce languente mi percuote l'udito, o stelle, o numi o sorte, Dei, mio ben, mia vita!

Silla/Glauco a 2: L'empio rivale fù che gli diè morte!

[Aria uit G.F. Händels *Acis and Galatea*, van Acì:

Verso già l'alma col sangue,
Lento palpita il mio cor.

Già la vita manca e langue
Per trofeo d'empio rigor.]

Duetto

L'implacabil gelosia
E un furor condo e mortal.
Fortunata anima mia
Che non teme più rival.

Recitativo

V. Morte poter non ha in questo regno. Vivrai Acì per sempre con Galatea; la bella Ciprigna lo comanda; ed io son quella.

A. Chi dalle Elisi a questa luce chiama la moribonda Salma? Qui Glauco, Silla e Galatea ancora! Miracolo d'amor, che il cor resista a tanti beneficii, a tanta vista!

Coro

Farfaletta che segue l'Amor
Troverà dolor
Se cerca il piacer.
Di vezzosa beltà struggendo
L'avrà face che accende,
Se cerca il piacer.

Fine

Attilio Ariosti

Galatea (in zee zwemmend)

Gal.: Bewogen door de golven adem ik liefde, maar uit zelfbehoud, wee mij, is het me niet geraden aan wal te gaan. Ik schenk mijn laatste krachten aan deze vermoeide en uitgeputte arm, en toch red ik me.

A.: Oh god!

Gal.: Mijn oor wordt verscheurd door die kwijnende stem, oh sterren, oh genieën, oh lot, goden, mijn liefste, mijn leven!

Scylla/Glaucus samen: De wrede rivaal heeft hem de dood toegebracht!

[Aria uit G.F. Händels *Acis and Galatea*, van Acì:

Nu mijn ziel mij samen met mijn bloed verlaat,
Vertraagt ook het kloppen van mijn hart.

Reeds nu eindigt mijn leven
als slachtoffer van genadeloos geweld.]

Duet

Onverzoenlijke jaloezie
is een dodelijke razernij.
Gelukkig is mijn ziel
die geen rivaal meer vreest.

Recitatief

V.: De dood heeft geen macht in dit rijk. Acis, je zult voor altijd met Galatea leven; de schone van Cyprus beveelt dat, en dat ben ik.

A.: Wie roept dit stervende lichaam van de Elyseïsche velden terug naar dit licht? Hier zijn Glauco, Scylla, en ook Galatea! Mirakel der liefde, moge het hart bestand zijn tegen zoveel weldaad, tegen zo'n aanblik!

Koor

Het vlindertje dat de liefde volgt,
zal verdriet vinden
wanneer hij op zoek gaat naar genot.
Smachtend naar een bevallige schoonheid
zal de fakkel die hem aansteekt hem krijgen,
wanneer hij op zoek gaat naar genot.

Einde

*Vertaling: Monica Jansen
(Händel-aria's: Thomas Op de Coul)*